

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurserna 4-6 vid Hässelby Villa-
stads skola i Stockholms kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om skolan

Resultat

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför under 2015 en kvalitetsgranskning av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurs 4-6. Granskningen av undervisningen vid Hässelby Villastads skola i Stockholms kommun ingår i detta projekt.

Hässelby Villastads skola besöktes den 30 mars – 1 april 2015. Ansvariga inspektörer har varit Monica Axelsson och Johan Dahl. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk genomförs i 35 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet, redovisas de samlade resultaten. För de skolor som ingått i granskningen ger detta en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor.

Bakgrundsuppgifter om Hässelby Villastads skola

Hässelby Villastads skola är en skola för elever i förskoleklass samt grundskolans årskurs 1-9. Vid tillfället för tillsynen är 902 elever inskrivna vid skolan varav 225 i årskurs 4-6.

Undervisningen i årskurs 4-6 bedrivs i åldershomogena klasser. Det finns tre klasser i varje aktuell årskurs. I årskurs 4-6 undervisar nio lärare i svenska. Ingen elev läser svenska som andraspråk.

I nationella provet i svenska för årskurs 3 läsåret 2013/2014 nådde fler elever vid skolan kravnivåerna i de delprov som berör läsning och skrivning, jämfört med riket som helhet.¹

I nationella provet i svenska för årskurs 6 läsåret 2013/2014, låg det genomsnittliga probetyget för momenten läsförståelse och skriftlig förmåga under nivån för både kommunen respektive riket. I ämnet svenska som andraspråk genomfördes inte ämnesprovet.²

¹ Fyra delprov berör läsning och tre skrivning.

² Ett delprov berör läsförmåga och ett berör skriftlig förmåga.

Av betygsstatistiken för årskurs 6 framkommer att pojkarna under de två senaste åren haft ett lägre genomsnittligt betygsresultat än flickorna i svenska samt flertalet övriga ämnen. Under dessa läsår sattes ej betyg i svenska som andraspråk.

Resultat

1. Görs syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt tydligt för eleverna?

Här undersöks om läraren tar reda på elevernas behov, intresse, bakgrund och erfarenheter. Vidare om läraren motiverar eleverna, så att de förstår varför de ska arbeta med den aktuella texten eller skrivövningen. Här granskas också om läraren tydliggör för eleverna vad de ska lära sig och hur de ska arbeta för att nå målen.

Enligt skollagen ska hänsyn tas till elevers olika behov i utbildningen.³ Alla barn ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.⁴ Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr 11) ska läraren ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.⁵

Skolverket betonar att lärandet stimuleras och underlättas av att innehållet i texterna engagerar och kopplar till elevernas erfarenheter.⁶

Forskning visar att om läraren formulerar tydliga mål på kort och lång sikt som eleverna förstår och accepterar, så ökar elevernas lärande.⁷

Vid de lektioner som Skolinspektionens observerat presenteras lektionens huvudsakliga innehåll för eleverna på ett tydligt sätt, genom att läraren berättar **vad som ska ske** under lektionen. På tavlan anges också planeringen i punktform. Skolan tillämpar en modell för undervisning som syftar till att varje lektion ska ha ett upplägg som innebär variation mellan arbete i klass, grupp, par och enskilt. För de mer omfattande arbetsområdena har eleverna fått planeringar, som de har framför sig när de arbetar. De planeringar som Skolinspektionen tagit del av är så formulerade att eleverna ges möjlighet att förstå vad de ska lära sig, förutsatt att läraren går igenom planeringen. Lärare och elever uppges att detta görs.

Lärarna skapar på olika sätt **motivation** hos eleverna inför det arbete som ska utföras. I en klass säger läraren att hon läst deras resedagböcker och tycker att eleverna utvecklats när det gäller att beskriva till exempel personer och miljöer. Nu ska de få möjlighet att gestalta på ytterligare ett sätt, genom att använda sinnesintryck. Läraren hjälper eleverna att komma på vilka de olika sinnena är, bland annat genom att berätta ett eget reseminne och låta eleverna dofta på kryddor. I en annan klass ska eleverna skapa en fantasifull text. Läraren använder inledningsvis bild, samtal och rollspel för att skapa intresse och ge eleverna inspiration inför sitt skrivande. Lärarna beskriver hur de för-

³ 1 kap. 4 § andra stycket skollagen

⁴ 3 kap. 3 § skollagen

⁵ Lgr 11, avsnitt 2.2

⁶ Skolverket (2010). *Texters, textuppgifters och undervisningens betydelse för elevers läsförståelse. Fördjupad analys av PIRLS 2006*. Skolverkets aktuella analyser. Stockholm: Fritzes. Skolverket (2012). *PIRLS 2011. Rapport 381*.

⁷ Håkansson, J.; Sundberg D. Utmärkt undervisning – Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning.

söker utforma arbetsuppgifter som innebär att eleverna delvis kan utgå från sina intressen. I flera klasser arbetar man med "dagliga" elevpresentationer, då uppgiften till exempel kan vara att skriva och presentera en faktatext med utgångspunkt från eget intresse. En lärare beskriver hur hen låter eleverna välja böcker själva men styr ibland för att böckerna ska passa eleverna. En annan lärare säger att *"Eleverna måste ha en bok som passar hur de läser. Det är lätt att individualisera. Skrivning är lite svårare"*.

Lektionsobservationer visar att lärarna ger eleverna möjlighet att förstå **lektionens syfte**, alltså sambandet mellan det som ska göras och det lärande som är målet. Vid en lektion med boksamtal till exempel, förs under lärarens ledning ett samtal om vad eleverna ska lära sig – att man kan läsa på olika sätt för att förstå. Men också att det finns ett vidare syfte, till exempel att det är *"bra att kunna prata med andra"* och *"se vad andra tänker"*. En skrivlektion inleds med att läraren presenterar syftet med lektionen – att förstå vad som gör en text bra. Läraren fortsätter sedan med att förklara vad eleverna ska lära sig, till exempel att strukturera en text och variera språket.

Vid intervjuer med elever kan de flesta redogöra för varför man arbetar med en viss uppgift, till exempel *"för att kunna skriva på olika sätt"*. Eleverna berättar att läraren gått igenom den pedagogiska planeringen, *"det är hen bra på"*. De säger också de *"ofta pratar om mål och vad de ska lära sig"*. I en av intervjugrupperna anser dock eleverna att de inte får veta varför de ska läsa olika texter. I den elevenkät som genomförts,⁸ svarar 69 procent av eleverna att det stämmer helt och hållet och 26 procent av eleverna att det stämmer ganska bra att *"min lärare i svenska brukar förklara vad vi ska lära oss"*.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att syfte och mål med valt textinnehåll och arbetssätt i hög grad görs tydligt för eleverna. Granskningen visar att lärarna ger eleverna möjlighet att förstå vad de ska lära sig under en lektion och hur de ska arbeta. Eleverna görs också medvetna om de mer långsiktiga planeringarna för olika arbetsområden. Lärarna ger eleverna möjlighet att lösa uppgifter på olika sätt, utifrån intresse och förmåga.

2. Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?

2.1 Får eleverna lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna?

Här undersöks om eleverna får lära sig att läsa och förstå olika typer av texter, använda olika angreppssätt utifrån vilket syfte de läser en text, reflektera över texter, urskilja budskap i texter samt sätta texter i relation till tidigare erfarenheter och kunskaper.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att förstå det de

⁸ Skolinspektionen har genomfört en elevenkät vid samtliga skolor (årskurs 4-6) som ingår i denna granskning. Svarsfrekvensen för Hässelby Villastads skola uppgick till ca 94 %.

läser.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.⁹

Enligt kursplanerna i svenska och svenska som andraspråk ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften.

Forskning visar att det är betydelsefullt att eleverna får stöd genom samtal om texternas innehåll för att kunna utveckla läs- och skrivstrategier.¹⁰

Olika texter

Skolinspektionen har tagit del av skolans övergripande planering för ämnet svenska årskurs 4-6. Den utgår från läroplanens "förmågor som ska utvecklas" och centrala innehåll samt kunskapskraven för respektive årskurs. Av planeringen framgår att eleverna ska läsa olika slags texter: skönlitteratur och poesi, argumenterande texter, faktatexter och tidningstexter. Viss tonvikt ligger på berättande texter. Lärarna säger att detta beror på att de "vill se lässuget utvecklas". Varje läsår anordnas en bokvecka med ett övergripande tema, då författare bjuds in. Skolbiblioteket spelar enligt lärarna en viktig roll för läsundervisningen och en heltidsanställd skolbibliotekarie samarbetar aktivt med lärarna. Det förekommer enligt lärare och rektor en del ämnesövergripande samarbete - framförallt mellan svenska och samhällsorienterande ämnen - vilket breddar underlaget av texter i undervisningen.

De intervjuade eleverna berättar att de i svenskämnet läser berättelser, faktatexter ("som ofta har med SO eller NO att göra") och dikter. Så kallade webbtexter är enligt eleverna sällan förekommande i undervisningen, men vid behov söker de information på webben. I en intervjugrupp berättar eleverna att de i klassen pratat om sms-förkortningar. Lärarna säger att de tagit upp "chatt-språket". Av elevenkäten framgår att man i svenska läser både skönlitteratur och faktatexter men att skönlitteratur förekommer i något högre grad och webbtexter i mycket liten omfattning.

Lässtrategier

Några av de äldre eleverna känner igen begrepp som skumläsning och närläsning och säger att de får träna på det. "Ibland får man läsa noggrant när man ska hitta detaljer". Lärarna berättar att eleverna får träna på att läsa på olika sätt i relevanta sammanhang. "Ska eleverna ta reda på vad renen äter, så får de lära sig att hitta rätt rubrik och bara läsa om födan". Lärarna menar att de tränar eleverna i till exempel sökläsning men att eleverna kanske inte är medvetna om själva begreppet.

Lärare och rektor berättar att man på skolan gör vissa satsningar på läs- och skrivundervisningen. Med hjälp av en läs- och skrivutvecklare och regelbundna ämneskonferenser ska man utveckla en gemensam strategi för läs- och skrivutveckling. Nya läromedel har köpts in för att få bredd i texturvalet samt övningar som är inriktade mot textsamtal och läsförståelse. En läsforskare har nyligen utbildat lärarna i läsförståelse med fyra seminarier, litteraturstudier och arbetsuppgifter. Lärarna uppskattar satsningarna och säger att de därmed fått modeller för att arbeta med textsamtal, till exem-

⁹ 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen

¹⁰ Skolverket "Nya språket lyfter" kapitel "Vad säger forskning" sid 15

pel venn-diagram och "berättelseansikte"¹¹. En av lärarna, som också undervisar i samhällsorienterande ämnen, berättar att hen brukar använda sig av venn-diagram för textsamtal även i dessa ämnen. Lärarna visar olika former av läsloggar¹² som de låter eleverna arbeta med, för att utveckla sin läsförståelse. Genom loggarna kan lärarna också följa upp hur elevernas läsning och läsförståelse utvecklas. *"Vi ser det på hur de väljer böcker och hur de resonerar om texter"*. Lärarna berättar att de ibland arbetar med lässtrategier enligt konceptet Läsande klass¹³.

Av elevenkät och elevintervjuer framgår att eleverna brukar få samtala om de texter de läst i svenskan, både i helklass och i mindre grupper. *"Vi brukar ofta prata om budskap och problem i texten"*. Eleverna säger att samtal om texterna gör att det blir lättare att förstå, genom att läraren förklarar svåra ord och lär dem att ställa frågor till texten. Enligt eleverna är det ganska vanligt att de också får olika skrivuppgifter som knyter an till den lästa texten.

Två av de lektioner som observeras är renodlade läslektioner. I den ena klassen är eleverna indelade i grupper utifrån vilka böcker de tidigare har valt. De får läsa sina böcker högt genom så kallad stafettläsning, som innebär att varje elev bestämmer hur långt hen ska läsa. Läraren går runt och lyssnar och fångar samtidigt upp svåra ord, som de sedan tillsammans resonerar om och förklarar. Ett slanguttryck är helt främmande för läraren men eleverna löser problemet. Därefter sprider sig grupperna till olika rum. De tar med sig sina böcker och en "kortlek". Med hjälp korten samtalar eleverna om texten. Till exempel: *Beskriv en viktig plats i boken. Hitta på en ny titel på boken. Är boken lätt att läsa – varför, varför inte? Om du fick träffa författaren, vad skulle du fråga hen om? Är det någon person i texten som du inte tycker om? Vem är berättaren?* Runt den sista frågan blir det i en av grupperna en längre diskussion. En elev tror att det är författaren medan en annan elev problematiserar frågan och menar att det handlar om något annat. Läraren går runt och hjälper grupperna att spinna vidare, genom att ställa följdfrågor.

Den andra läslektionen går ut på att hitta textens budskap, genom att på olika sätt lösa ett stort problem som huvudpersonen i texten brottas med. Texten kräver en del läsning mellan raderna. Eleverna får först på egen hand fundera över textens innehåll och budskap och skriva ned sina tankar. Läraren går runt och samtalar med eleverna. Därefter får de i grupper, med hjälp av några frågeställningar, resonera sig fram till hur huvudpersonens problem skulle kunna lösas. Under påföljande lektion är det meningen att varje grupp ska presentera sin lösning genom att dramatisera den. Syftet är enligt läraren att *"suga på budskapskaramellen"*, det vill säga att närma sig budskapet ur olika synvinklar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i hög grad får lära sig lässtrategier för att urskilja texters budskap, både de uttalade och de som står mellan raderna. Lärarna ger eleverna ett aktivt stöd genom textsamtal och olika verktyg som hjälper eleverna att förstå det de läser. Eleverna får läsa olika slags texter.

¹¹ Venndiagram är ett sätt att grafiskt åskådliggöra skillnader och likheter mellan texttyper. Berättelseansiktet är en modell som används för att sammanfatta strukturen i en skönlitterär text. Se bl a www.skolverket.se

¹² I läsloggarna får eleverna löpande redovisa sina reflektioner över läsningen utifrån givna frågeställningar.

¹³ www.enlasandeklass.se

2.2 Får eleverna lära sig skrivstrategier för att skapa olika typer av texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag?

Här undersöks om eleverna får lära sig vad som är typiskt för olika texter, att skriva olika typer av producerande texter och om de får lära sig hur man bygger upp en text beroende på syfte och sammanhang. Vidare granskas också om eleverna får lära sig att bearbeta de texter de skriver.

Här granskas också om läraren ser till att eleverna strukturerat får samtala om egna och andras texter med ett aktivt lärarstöd utan fokus på rätt eller fel svar. Vidare om läraren medvetet arbetar med att ge eleverna verktyg som hjälper dem att utveckla sitt skrivande.

Enligt skollagen syftar utbildningen till att främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsfulla individer och medborgare.¹⁴

Enligt kursplanerna ska eleverna genom undervisningen ges förutsättningar att formulera sig och kommunicera i tal och skrift samt anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

Forskning visar att elevernas skrivutveckling gynnas av att eleverna får skriva och kommunicera egna texter och av att de får undervisning om skrivande.¹⁵

Olika texter

Av den övergripande planering (kopplad till kursplanens centrala innehåll och kunskapskrav) som Skolinspektionen tagit del av framgår att eleverna får skriva olika slags texter: skönlitteratur och poesi, argumenterande texter, faktatexter och tidningstexter.

De lektioner som observerats visar också på bredd i skrivandet. Till exempel innebär projektet Resedagboken att eleverna ska skriva flera kortare texter: beskrivningar, instruktioner, argumentationer och faktatexter. Sammanhang och mottagare av text varierar i projektet. I projektet Tidsresan ska eleverna träna på att skriva berättande texter. I en annan klass skriver eleverna "min faktatext", som de sedan får redovisa för klass och lärare (som PowerPoint-presentation). Eleverna berättar att de under läsåret tränat på att skriva insändare och noveller.

Enligt intervjuer med lärare, elever och rektor förekommer det en del ämnesövergripande samarbete, framförallt mellan svenska och samhällsorienterande ämnen. Till exempel i samband med höstens val till riksdag samt kommuner och landsting, då eleverna fick arbeta med argumenterande texter.

Lärare och elever ger exempel på hur man arbetar för att skapa förståelse för vad som är typiskt för olika texter. Bland annat används venn-diagram för att åskådliggöra skillnader och likheter mellan olika texttyper. Inför olika skrivuppgifter går lärarna igenom vad som är typiskt för olika texttyper, som stöd för elevernas skrivande. Både elever och lärare hänvisar också till de nya läromedel som skolan nyligen satsat på och som enligt lärarna ger stöd för skrivande av olika texter i olika sammanhang. Lärarna betonar ofta att läsande och skrivande hänger ihop, "det är ett flätverk".

Skrivstrategier

¹⁴ 1 kap. 4 § tredje stycket skollagen

¹⁵ Skolinspektionens kunskapsöversikt inför projektet www.skolinspektionen.se

De skrivlektioner som Skolinspektionen observerar har alla upplägg som innebär att skrivandet föregås av någon form av inspirationsövning. Eleverna får också verktyg och stöd från läraren för sitt skrivande. Alla lektioner ingår i en serie av flera lektioner.

Inför arbetet med Tidsresan, till exempel, fick eleverna se filmer och bilder och sedan samtala om dessa samt samla idéer för sitt skrivande. Eleverna fick sedan stöd av en skrivplanering med utvecklande frågor. Läraren gick därefter igenom hur man skriver gestaltande beskrivningar samt hur man kan utveckla sitt språk genom att variera ord och meningar. Vid Skolinspektionens besök har eleverna påbörjat sina utkast. Under den observerade lektionen tar lärare och elever tillsammans fram kriterier för en bra text gällande exempelvis struktur, gestaltning, skrivregler och variation. Läraren högläser därefter en "gammal" elevtext. Eleverna får som uppgift att i mindre grupper, utifrån kriterierna, samtala om texten och leta fram goda exempel. Utifrån dessa exempel leder sedan läraren ett gemensamt samtal om texten. Läraren ställer öppna frågor, ser till att elevernas svar används och utvecklas samt ger också egna exempel. Kriterier och exempel dokumenteras digitalt av läraren och åskådliggörs på tavlan med hjälp av projektor. Läraren avslutar med att förklara att detta ska eleverna använda som stöd för sitt eget skrivande. Men också för att förstå lärarens bedömning av elevernas texter.

I intervju beskriver lärarna hur de på olika sätt ger eleverna verktyg för att utveckla skrivandet. Eleverna får arbeta med tankekartor innan de börjar skriva. Genom att läsa och samtala om texter, lär sig eleverna att "göra texterna tjockare" med adjektiv och metaforer. Det som eleverna särskilt ska tänka på när de skriver, dokumenteras på olika sätt. En lärare har exempelvis i klassrummet hängt upp "en hjälpreda", som ska påminna eleverna om hur man kan skriva en berättande text. I elevernas planeringsunderlag för olika skrivövningar finns konkreta skrivtips men också stödfrågor som ska hjälpa eleverna att utveckla sina texter.

På fråga om hur de vet hur de ska skriva en bra text, säger eleverna att de får läsa texter, titta på bilder och samtala. *"Då lär man sig att hitta bra och beskrivande ord, till exempel: Anna blev arg. Hon slängde ifrån sig skorna...."*. Eleverna berättar att *"läraren hjälper oss med hur man kan börja en text"*. De berättar också att de i arbetet med att skriva insändare fick en struktur för texten som stöd. Vidare att de fick hjälp av läraren med att spalta upp argument "för och emot".

Av elevenkät och elevintervjuer framgår att eleverna tycker att läraren i svenska hjälper dem att bearbeta och förbättra sina texter. *"Alltid en bra kommentar och något att förbättra"*. *"Det här är bra för att..."*. Ganska vanligt verkar det också vara att eleverna får ge respons på varandras texter. Eleverna berättar att när de arbetade med insändare använde de *"en matris med rutor som vi kunde kolla av"*. *"Man kan inte bara säga bra utan måste kunna förklara"*.

Lärarna säger att respons är svårt och att de *"är nyfikna på vad kollegorna gör"*. Eleverna ska ha nytta av lärarens respons och därför håller man sig till det som *"är i fokus, till exempel att inleda en text"*. Det är enligt lärarna viktigt att få fram både vad som är bra och vad som kan bli bättre: *"two stars and a wish"*. För de olika arbetsområdena finns kriterier uppsatta, utifrån vilka lärarna följer upp och bedömer elevernas arbete. Syftet med elevrespons är, säger lärarna, att eleverna ska utveckla det egna skrivandet genom att uppmärksamma och samtala om inslag i andras texter.

Under de skrivlektioner som Skolinspektionen observerar är lärarna aktiva och samtalar med eleverna om deras texter, till exempel genom att ställa frågor. Mot slutet av ett par lektioner tar läraren upp sådant hen observerat i elevernas texter och ber dem stämma av detta med sina egna texter. Det kan även handla om språkriktighet, till exempel styckeindelning. Istället för att "rätta eleverna", ger läraren dem alltså möjlighet att själva förbättra sina texter. Strax innan lektionen är slut får eleverna läsa upp sina texter för varandra och ge snabb respons. Det är dock "förbjudet" att "bara säga bra". Istället ska eleverna förklara för varandra varför något är bra eller inte bra.

Efter vissa korta inslag som dagens dikt, dagens berättelse, bokprat, dagboksberättande och "min faktatext" (gäller både läs- och skrivundervisningen) får eleverna också ge respons. Det sker dock på ett ganska stereotypt sätt och oftast utan lärarens interaktion.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna i hög grad får lära sig skrivstrategier för att skapa olika texter med anpassning utifrån deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Lärarna ger eleverna ett aktivt stöd genom textsamtal och olika verktyg som hjälper eleverna att bygga upp, utveckla och bearbeta sina texter. Skolinspektionen vill dock framhålla vikten av att skolan arbetar med webbtexter (till exempel bloggar, twitter, facebook, sms) för att eleverna ska få kunskap om och kunna hantera nutida kommunikationssätt.

3. Utmanar och vidgar undervisningen elevernas intresse för läsning och skrivning?

Här undersöks om läraren följer upp hur varje elevs intresse för läsning och skrivning utvecklas och tillsammans med eleverna utvärderar undervisningen. Vidare om läraren utgår från detta för att säkerställa att läs- och skrivundervisningen inriktas mot en tydlig progression i varje elevs lärande. Här undersöks också om eleverna (i intervjuer och enkät) uppger att deras intresse för läsning och skrivning ökar.

Enligt kursplanerna ska undervisningen i svenska och svenska som andraspråk stimulera elevernas intresse för att skriva och läsa.

Skolverket visar i en rapport att de elever som tycker om att läsa har ett bättre läsprovresultat än elever som inte tycker om att läsa.¹⁶

I den elevenkät som Skolinspektionen genomfört är det 87 procent av eleverna som tycker att det stämmer helt och hållet eller ganska bra att läraren i svenska är bra på att göra skolarbetet intressant. 38 procent av eleverna anser att deras lärare i svenska ger dem för lätta arbetsuppgifter.

I samma enkät fick eleverna svara på om undervisningen i svenska gör så att de vill skriva mer. 72 procent av eleverna ger ett positivt svar på frågan. På frågan om undervisningen i svenska gör så att de vill läsa mer, är andelen positiva svar 75 procent.

¹⁶ Skolverket (2012). *PIRLS 2011 – Läsformågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Stockholm.

Av intervjuer med eleverna framgår att det varierar hur man ser på undervisningen i svenska. De positiva synpunkterna överväger. *"Att skriva berättelser är kul". "Hon har gjort det lite roligare". "Det är väldigt kul". "Intressant om man har en bra bok". "Mycket roligare nu än på lågstadiet".* En elev säger att det är *"inte så jättekul". "Inte kul men viktigt".* Några elever säger att det ibland blir för stora arbetsområden, *"man tappas fokus".* Flertalet elever som intervjuas, dock inte alla, tycker att undervisningen gör att de blir mer intresserade av att läsa och skriva. Några elever tycker att man ibland får för lätt uppgifter. *"Kan bli tråkigt med för lätt uppgifter".* En elev säger att *"en del kanske tror att det är lätt fast det inte är det".* En elev påpekar *"att man kan hitta sin egen nivå som passar inom uppgiften"* och flera håller med.

Det är svårt att dra långtgående slutsatser utifrån enkätsvar och intervjusvar, tagna ur sina sammanhang, men sammantaget förefaller flertalet elever tycka att undervisningen i svenska är intressant och stimulerar deras intresse för att läsa och skriva. Under lektioner som Skolinspektionen observerat deltar samtliga elever i de olika arbetsuppgifterna och de allra flesta arbetar engagerat och koncentrerat. Utan undantag råder arbetsro.

Dock är det ganska många elever som i enkäten uppger att de får för lätt uppgifter och att undervisningen i svenska inte gör att de blir mer intresserade av att läsa och skriva. Vidare låg det genomsnittliga provbetyget i nationella prov i svenska, för momenten läsförståelse och skriftlig förmåga, under nivån för både kommunen och riket för de två föregående läsåren. Pojkarna har under de två senaste läsåren haft ett lägre genomsnittligt betygsresultat än flickorna i svenska i årskurs 6.

I Skolinspektionens enkät tillfrågades eleverna om det stämmer att deras lärare i svenska frågar dem vad de tycker om undervisningen i ämnet. 25 procent svarar att det stämmer ganska dåligt, 13 procent att det inte stämmer alls. I intervjuer med elever framstår bilden som mer positiv. I två av intervjugrupperna är svaret entydigt positivt. I en av grupperna säger dock eleverna att läraren inte brukar fråga om vad de tycker om undervisningen.

Lektionsobservationer visar att flertalet lektioner avslutas på ungefär samma sätt. Eleverna ombeds lägga huvudet på bänken och blunda. Därefter säger läraren olika påståenden som eleverna får hålla med om eller inte, genom att räcka upp handen eller inte. Påståendena som eleverna ska ta ställning till kan till exempel innebära att man som elev får ta ställning till det egna arbetet, lektionsinslag eller lektionen som helhet. Eleverna verkar vara vana vid denna övning och säger att de inte gör så varje lektion men ofta. Lärarna menar att de därmed på ett enkelt sätt får reda på hur lektionen fungerat för eleverna och vad de tycker. Elevernas kunskapsutveckling på individnivå följs upp och dokumenteras på olika sätt.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att undervisningen i svenska i ganska hög grad utmanar och vidgar elevernas intresse för läsning och skrivning. Granskningen som helhet visar att lärarna följer upp elevernas arbete och ger eleverna möjlighet att lösa uppgifter på olika sätt, utifrån intresse och förmåga. Undervisningen verkar engagera flertalet elever och stimulera deras intresse för att läsa och skriva. Dock är det ganska många elever som i enkäten uppger att de får för lätt uppgifter och att undervisningen i svenska inte gör att de blir mer intresserade av att läsa och skriva.

Eftersom elevers intresse för läsning är en identifierad framgångsfaktor för god läsutveckling, bör skolan utveckla formerna för uppföljning av elevernas intresse för läsning och skrivning. Detta som en grund för fortsatt utvecklingsarbete, inte minst mot bakgrund av att pojkarna under de två senaste läsåren har haft ett lägre genomsnittligt betygsresultat än flickorna i svenska i årskurs 6.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att granska om eleverna får en undervisning i svenska/svenska som andraspråk som engagerar, motiverar och vidgar deras intresse för läsning och skrivning samt utvecklar deras läs- och skrivstrategier, så att tilltron till och utvecklingen av den egna språkliga och kommunikativa förmågan stärks. Projektets övergripande frågeställningar är:

- Får eleverna lära sig läs- och skrivstrategier för att utveckla sin läs- och skrivförmåga?
- Får eleverna ett aktivt stöd i läs- och skrivundervisningen?

Metod och material

Granskningen av undervisningen i svenska i årskurs 4-6 innebär att inspektörerna samlar in skriftlig dokumentation samt besöker skolorna, observerar undervisningen, intervjuar lärare, rektor och elever. Skolinspektionen har också genomfört en elevenkät vid samtliga skolor som ingår i granskningen.

All information analyseras sedan för varje enskild skola och sammanställs och redovisas i ett beslut för skolan och i denna rapport.